

Збірник матеріалів
II науково-практичної міжвузівської
конференції
„Слов’янські народи в історичному
процесі: генезис проблеми”

(на основі школи
„Історії слов’янських народів”)

Керівник – заслужений діяч науки і техніки України,
член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та
Міжнародної слов’янської академії, кандидат історичних наук, ректор
РДГУ, професор *Постоловський Руслан Михайлович*

За науковою редакцією члена-кореспондента,
професора *Р.М.Постоловського*

Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми:
Збірник матеріалів II науково-практичної міжвузівської конференції.
Вип.2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 146 с.

Редакційна колегія:

- Постоловський Р.М.* - голова, кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної
слов’янської академії наук, ректор РДГУ
- Савчук П.О.* - заступник голови, кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ
- Гон М.М.* - відповідальний секретар, доктор політичних
наук, завідувач кафедри політичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії
- Жилюк С.І.* - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри релігієзнавства Національного
університету „Острозька академія”
- Шеретюк В.М.* - кандидат історичних наук, декан історико-
соціологічного факультету

Рецензенти:

- Савчук Б.О.* - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри Прикарпатського національного
педагогічного університету
- Троян С.С.* - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри міжнародних відносин і
країнознавства РІС КСУ

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного
гуманітарного університету
(протокол №10 від 30.05.2008 р.)

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки
авторів можуть не співпадати з позицією редколегії.

старица обо всех печалится») і ввели у свій лексикон щодо до нього вираз «маремьянствовать» і «маремьянское дело», що означало постійну турботу про інших і органічне неприйняття будь-яких переваг для себе. Проживаючи на поселенні, декабристи І. Кирєєв, М. Мозгалевський, П. Фаленбенг, брати Борисови та ін. регулярно одержували допомогу від керованої Пушиним Малої артілі. В окремих випадках серед декабристів оголошувався екстрений збір коштів. Так було, наприклад, у 1840 р., коли раптово помер декабрист І. Аврамов, залишивши на руках свого товариша по туруханському заслання М. Литовського трьох малолітніх сиріт. Спільну турботу декабристів викликала сестра декабриста К. Торсона Катерина, що приїхала до Селенгінська розділити з братом вигнання, а після його смерті в 1851 році зіткнулася з матеріальними труднощами, що не дозволяли їй повернутися до Європейської Росії.

Чудовими якостями кооперативних об'єднань декабристів було те, що всі користувалися рівними правами і могли одержувати рівні суми допомоги, тоді як внески робилися відповідно до можливостей кожного. Артїлі були створені для поліпшення матеріального стану їх учасників, проте об'єднували членів артїлей не тільки матеріальні інтереси, але і дух товариства, безкорисливої взаємодопомоги, колективізму. Неабиякою мірою ця товариська спайка, духовна підтримка допомагали і збереженню ідейних позицій, зміцненню революційних поглядів. Економічна допомога артїлей дозволяла незаможним декабристам у ряді випадків бути більш незалежними від адміністрації, зберігати гідність революціонерів.

Рух декабристів породив абсолютно новий тип соціально-психологічних відносин, що характеризується своєрідним «культу брата», коли, на думку Ю. Лотмана, декабристські організації, у тому числі і артїлі, «облекаются в формы непосредственно человеческой близости, дружбы, привязанности к человеку, а не только к его убеждениям»[3, 98].. Це підтверджується всією більш ніж 30-річною історією існування декабристської співдружності у Сибіру і збереженням тих же норм поведінки і після амністії.

Джерела та література

1. Басаргин Н.В. Воспоминания, рассказы, статьи.- Иркутск, 1988.
2. Завалишин Д. Воспоминания.- М., 2003.
3. Лотман Ю.М. Ибранные статьи в 3-х тт. Т. 1.- Таллинн, 1992.
4. Пушкин И.И. Записки о Пушкине. Письма.- М. 1988.
5. Розен А. Е. Записки декабриста.- Иркутск, 1984.
6. Ссылные декабристы в Сибири.- Новосибирск, 1985.
7. Якушкин И.Д. Записки декабриста. – В кн.: «Своей судьбой гордимся мы».- Иркутск, 1977.

БУРЕМНИЙ 1918 РІК НА ВОЛИНІ (ДО 90-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (УД) П.СКОРОПАДСЬКОГО)

Весна 1918 р. за соціально-економічним становищем народних мас і розвитком політичних подій в Україні виявилася надзвичайно складною. Адже після Петроградського збройного повстання 1917 р. в Україні, в т.ч. на Волині, розгорілася запекла боротьба різних політичних сил за владу. 7(20) листопада 1917 р. Українська Центральна Рада проголошує Україну Українською Народною Республікою в Києві, а в Харкові 12(25) грудня 1917 р. Перший Всеукраїнський з'їзд Рад теж проголошує Україну УНР (з січня 1919 р. УСРР).

9(22)січня1918 р. УЦР приймає IV Універсал. Ним вона проголошує „Віднині Українська Народна Республіка стає самостійною, від нікого незалежною, вільною, суверенною Державою Українського Народу”¹, а уряд радянської Росії був звинувачений у розв'язанні агресії проти України, в затягуванні мирних переговорів з країнами Четвірного союзу та заяві про намір почати переговори з ними. Так в Україні виникло двовладдя. В січні 1918 р. з Харкова на Київ розгортається наступ під загальним командуванням Ю.Коцюбинського більшовицьких сил М.Муравйова.

У цій ситуації перед УЦР постало завдання „...очищення території України від великоруського війська, введення ладу і порядку”². Тому уряд В.Винниченка –В.Голубовича 27 січня 1918 р. підписує у Бресті сепаратний мирний договір з центральними державами. Юридичною основою його був IV Універсал УЦР.

Згодом В.Голубович як голова уряду УНР на засіданні малої ради УНР заявив у Сарнах, що „...тут нам стало ясно, що власними силами ми не можемо справитися з більшовиками і ми звернулися за поміччю до німців...”³.

За цим договором Німеччина та Австро-Угорщина визнали незалежність УНР і зобов'язалися за масове постачання продовольства і сировини окупантам надати УНР військову допомогу у боротьбі з більшовиками⁴. Радянська ж Росія, за умовами Брестського миру, змушена була визнати УНР відокремленою і підписати з нею окремий договір. Згодом це так і сталося.

Через кілька днів Німеччина і Австро-Угорщина ввели свої війська на територію України. З формальної точки зору німці і

австрійці були союзниками УЦР, але фактично це була іноземна воєнна інтервенція. Особливістю цього походу було те, що попереду через Волинь на Київ йшли війська С.Петлюри, а позаду – війська Німеччини та Австро-Угорщини⁵. 18 лютого 1918 р. вони зайняли Броди і Луцьк, 19 лютого – Дубно і Рівне, 20-25 лютого – Корець, Новоград-Волинський, Житомир, 1 березня – Київ, а до кінця квітня – всю Україну. За це В.Голубович висловлює окупантам вдячність.

Український радянський уряд і підлеглі йому війська, в т.ч. червоногвардійські війська В.Кіквідзе та О.Павлова, з Півночі з боями змушені були відступити з України і відійшли на територію РСФРР. Так, у Київ 5 березня разом з окупантами повернулися „дві тисячі колишніх солдатів і офіцерів, безробітних та авантюристів”. Це була „піррова перемога” УЦР. Вона нею і не в стані була контролювати ситуацію в Україні. УЦР стала маріонеткою окупантів. Це засвідчила і телеграма німецького посольства своєму послу у Києві. В ній говорилося: „Нинішній український уряд у свій час був підходящим інструментом для укладання миру. Але у нинішній момент його влада не простягається даліше влади наших багнетів”⁶. На всіх землях України, в т.ч. на Волині, був встановлений жорстокий окупаційний режим. Про це свідчать численні архівні джерела і тодішня преса⁷.

Як внутрішня, так і зовнішня політика УЦР розчаровувала всі верстви населення Волині. Воно не поділяло цю поведінку УНР. Це почало проявлятися вже з весни 1918 р. у виступах волинян проти окупантів у багатьох повітах Волині. Вони почали виконувати розпорядження органів УЦР, відмовлялися здавати зброю, повертати поміщикам і куркулям землі, ліси і реманент, постачати окупантам продовольство і сировину відповідно до угоди УЦР з німцями від квітня 1918 р. про вивіз до 31 липня з України 60 млн. пудів хліба, 12750 тис. пудів живої худоби. Це породило невдоволення німців УЦР, яка була не в стані виконувати умови Брестського миру (налагодити регулярне постачання німцям продовольства і сировини, зерна, придушити опір трудящих окупантам). Таким чином, цей договір про вивіз народного добра і став смертним вироком УЦР.

Цей конфлікт між ними і підштовхнув німців до таємних переговорів із П.Скоропадським – українським поміщиком і царським генералом, який 29 квітня 1918 р. здійснив державний переворот. Ніхто тоді не став на захист УЦР.

Які ж причини призвели до цього? Більшість дослідників сходилися на тому, що на той час в Україні ще не був завершеним процес формування української нації, не був ще добре розвинутим український національний рух. Не було дієздатного адміністративного, не

було справді регулярної армії. До того ж УЦР були допущені тактичні помилки. Негативно позначився збройний конфлікт України з радянською Росією, була допущена недооцінка соціально-економічного фактора. Українська національна ідея, що розроблялася тоді вузьким колом інтелігенції, не змогла охопити широкі народні маси. Ці маси більше думали не про національні проблеми, а про своє соціально-економічне життя.

Вже 29 квітня 1918 р. гетьман України видає „Грамоту до всього українського народу”, якою оголошується ліквідація УЦР і уряду УНР та земельних комітетів. Незабаром приймається „Закон про тимчасовий устрій України”. Був заарештований В.Голубович, а самому Грушевському довелося піти у підпілля і переховуватися у різних місцях України.

Вся територія України була поділена на губернії, повіти і волості на чолі з губернськими і повітовими старостами з числа місцевих поміщиків і земських діячів. 4 травня 1918 р. губернським старостою Волині був призначений ровенський предводитель дворянства поміщик Д.Андрюх⁸. Замість міської і повітової міліції була створена „варта”. На Волині, як і по всій Україні, були створені каральні загони, які були покликані стягувати із селян контрибуції. В краї були розігнані ради, ревкоми і земкоми, заборонені збори і мітинги, розпочаті реквізиції і прямі грабежі народу⁹, відмінено 8-годинний робочий день, запроваджена приватна власність на землю (12 травня).

Ключові посади в адміністрації займали переважно росіяни та русифіковані українці, які не приховували своїх антипатій до української державності тощо. Словом, в країні відновився буржуазно-поміщицький монархізм.

В містах і селах почало зростати безробіття. На 1 липня в Україні воно становило 180 тис., в Рівно – 2 тис., в Луцьку – 1 тис. чол. і т.д.¹⁰ Почала посилюватися продовольча криза, наступав голод і епідемії. Епідемія тифу охопила 100 сіл Волині.

З самого початку окупації краю проти окупантів почав складатися широкий фронт опозиції. Вона почала складатися під керівництвом більшовиків, революційно настроєних солдатів і матросів ще старого царського режиму та партій українського національно-визвольного руху.

Так, ще 17-19 березня 1918 р. в Катеринославі відбувся ІІ Всеукраїнський з'їзд Рад. У прийнятій ним резолюції „Про політичний момент” було засуджено акт агресії окупантів та їх пособників і закликало трудящих України до нещадної боротьби з ними. На Волині вже у березні 1918 р. відновився більшовицький осередок

П.Шпаковського у Домбровиці¹¹, згодом у м. Рівне та ін. На півночі Волині почали формуватися партизанські загони. Селянство відмовляється повертати поміщицьку і куркульську власність, працювати на поміщицьких цукрових плантаціях, здавати окупантам продовольство, розпочинає громити поміщицькі маєтки. Зокрема, 13 березня селяни с.Коростятин Тучинської волості Рівненського повіту спалили маєток П.Міцковича і т.п.

З травня 1918 р. поступово село за селом, волость за волостью ненавидять владу окупантів і гетьманців. Про це свідчать виступи селян Мізоцької волості Дубнівського повіту у травні 1918 р. Там 10 травня на своєму волосному сході вони винесли постанову про невизнання влади гетьмана-ставленика німецького імперіалізму і протягом місяця із зброєю у руках боролися з німецькими і гетьманськими каральними загонами¹³. В травні 1918 р. сталися виступи селян с.П'ятки і навколишніх сіл Житомирського повіту, с.Повча Дубнівського повіту і сіл Великі та Малі Загайці Кременецького повітів Волині¹⁴.

Особливого характеру набула всенародна боротьба волинян влітку і восени 1918 р. Маса Волині не визнавали існуючого ладу і боролися як могли. Вже червень ознаменувався цілим рядом виступів селянства та робітничого класу. Відбувся страйк сільськогосподарських робітників Житомирського повіту та селян цього ж повіту, селян Володимир-Волинського, Луцького, Кременецького повітів та ін.

Після I з'їзду КП(б)У на Волині активізувалася підпільна діяльність партосередків. І вже на вересень 1918 р. в губернії діяло 20 осередків (343 чол.) і 39 підпільних ревкомів¹⁶. Вони діяли з вересня під керівництвом Волинського обкому КП(б)У.

Під їхнім керівництвом у липні 1918 р. розпочався Всеукраїнський страйк залізничників. 14-17 липня його започаткували залізничники і робітники Волині, зокрема, Коростеня, Здолбунова, Рівного, Сарн та Житомира і ін., що тривав ціле літо 1918 р.¹⁷

Під його впливом розгорнулася боротьба селян у всіх 12 повітах Волині. Селяни нападали на „варту”, палили поміщицькі маєтки, вбивали орендарів, почали розбирати залізничне полотно в районі Дубна і Радивилова, а награване окупантами народне добро (зерно) знімали з потягів і розвозили по селах. Особливо кривавим був виступ селян Великої Мощаниці Дубнівського повіту у липні 1918 р.¹⁸

Цей революційний рух на Волині робив революціонізуючий вплив і на німецько-австрійські війська в районі Здолбунова, Житомира, Рівного, Луцька та ін. залізничних вузлах України¹⁹. Вони революціонізувалися і спішно покидали Україну і нашу Волинь. На залізничних станціях

Здолбунова, Рівного і Луцька та ін. протягом осені часто з'являлися лозунги „Капут війні! Вільгельму капут!” Відбувалися активістські мітинги і протести німецьких солдат, що покидали Україну²⁰.

На осінь 1918 р. по всій Україні вже склався широкий фронт опозиції П.Скоропадському. В Україні оформляється антигетьманський УНДС на чолі з В.Винниченком, активізувався Всеукраїнський земельний союз на чолі з С.Петлюрою і активізувалися селяноповстанці України анархістського спрямування (Григор'єв, Зелений, Махно). Вони розгортали партизанські виступи проти німців, австрійців і гетьманців.

В жовтні 1918 р. відбувся II з'їзд КП(б)У. В його роботі взяли участь М.Єфимов від Ровенської парторганізації, І.Смирнов – від Острозької та ін. делегати Волині. Він націлив своїх партійців на підготовку до всенародної боротьби проти окупантів і гетьманщини, за відновлення влади Рад²¹. Особливо в той час активізувалися партосередки Рівного, Домбровиці та ін²². Вони під керівництвом Волинського губерньського ревкому (м. Житомир) енергійно взялися за підготовку збройних повстань.

Восени 1918 р. боротьба волинян неухильно наростала. Під керівництвом Волинського губревкому і місцевих ревкомів створюються партизанські загони і групи. Вони руйнують залізничне полотно Волині, мости, знищують гетьманську „варту”, палять поміщицькі маєтки, роззброюють німецьких вояків, збирають зброю, роззброюють лісову охорону, відмовляються сплачувати податки. Прикладом цього є розгром маєтку місцевого поміщика в с. Озерки Володимирецької волості Рівненського повіту, розібрання 1 листопада залізниці в районі Дубно-Радивилова²³, а поблизу Радивилова група селян не пропускали потяг з продовольством до Німеччини. Німецькі вояки були роззброєні, а продовольство розвезене по селах²⁴. 15 листопада губерньський староста Д.Андро повідомив МВС про розклад окупаційних військ на Волині.

Все це засвідчувало, що на осінь 1918 р. держави Четвертого Союзу стояли на порозі поразки у Першій світовій війні. Населення Волині заготовляє зброю для подальшої боротьби за своє визволення, а гетьманат поступово втрачає свою головну опору в особі окупаційної армії і підтримку трудящих Волині та всієї України. Імперії розвалювалися. Початок листопада ознаменувався революційним виступом у Німеччині. Війна закінчувалася, і німецько-австрійські війська почали швидко покидати Україну.

У цій ситуації П.Скоропадський вніс деякі зміни у свою внутрішню і зовнішню політику з метою підтримки з боку А.Денікіна та Антанти, що стояла за його спиною.

Волиняни, як і вся Україна, не корилися окупантам. Уже 2 жовтня 1918 р. масовий виступ стався у м.Луцьку, а на кінець осені революційна ситуація на Волині стала очевидною. З цього приводу „Свободная Волинь” писала: „Скрізь на Волині відбуваються повстання селян проти влади гетьмана. Селянство було вкрай озлоблене проти гетьманських властей і майже скрізь у селах і селищах йшло роззброєння варті. Німецькі каральні загони виганялись із сіл і селищ.

У деяких селах Рівненського, Дубнівського повітів відбулися великі зіткнення між селянством і німцями, які вимагали негайного залишення німцями повітів Волині. У зв'язку із цим німці спішно залишали місця Волині, направлялися у Голоби. В селах і селищах мобілізувалися загони, які направляли в міста для повалення гетьманської влади на місцях, де ці власті ще уціліли”²⁵.

Славною сторінкою в історії визвольної боротьби волинян були Дубровицьке і Овруцьке збройні повстання проти німецько-австрійських окупантів та гетьманщини за відновлення радянської влади, а потім – проти Директорії УНР. Вони розпочалися на зорі третьої фази української державності – періоду Директорії, яка була своєрідним продовженням першої – періоду Української Центральної Ради.

Як уже зазначалося, на півночі Волині з весни 1918 р. розгорілося полум'я боротьби за владу. Там ще у липні 1918 р. у с. Покалів утворився Овруцький повітревком на чолі з більшовиком М.Пархомчуком, а у низці волостей місцеві підпільні ревкоми, які взяли за організацію партизанських груп, зброї і самого повстання проти німецько-австрійських окупантів. Після ретельної підготовки 1 грудня 1918 р. збройні сили повстанців під керівництвом ревтрійки оточили місто Овруч і о 7 год. ранку визволили місто. Господарем Овруча і повіту став ревком на чолі з А.Хомутовським, М.Пархомчуком, Д.Шевчуком, І.Данильчуком та ін. Його влада протрималася до 17 грудня 1918 р. Потім до міста прийшли війська С.Петлюри. Вони жорстоко розправилися із повстанцями. В місті були перебиті партизани і частина жителів міста. Від рук петлюрівців загинув і член Овруцького ревкому та командир кіннотників Д.Шевчук²⁶. В січні-квітні 1919 р. влада у місті і повіті декілька разів переходила із рук у руки.

4 грудня 1918 р. (21 листопада за ст. стилем) розпочалося повстання проти окупантів і гетьманців на півночі сучасної Рівненщини – в Домбровиці. Там вже у березні 1918 р. склався партосередок більшовиків у складі П.Шпаковського, братів Сергія,

Григорія і Миколи Лясковців, Є.Борка-Бруяки та ін, які підтримували зв'язок із партійним підпіллям Гомеля, Лунінця, Житомира, Рівного та з групою німців „Спартак” в Домбровиці. В Домбровиці з травня почав діяти ревком, формувалися партизанські загони. Під керівництвом цього Домбровицького ревкому Рівненського повіту 21 листопада за ст. стилем розпочалося збройне повстання, спочатку проти окупантів і гетьманців, а потім проти військ Директорії УНР. У навколишніх селах і Домбровиці встановилася влада Рад²⁷. У повстанні пізніше взяло участь до 10 тис. чол.. 20 грудня 1918 р. із розрізнених загонів повстанців було сформовано 1-й Домбровицький комуністичний повстанський полк під командуванням М.Лясковця і комісара М.Єфимова (Заграницного). Цей полк разом із 2-м Поліським комуністичним повстанським полком білорусів на чолі з А.Козубовським протягом зими 1918-1919 рр. вів бойові дії проти військ Директорії УНР за відновлення влади Рад на півночі сучасної Рівненщини, Житомирщини і Південної Білорусії. Цей полк дубровицьких повстанців у середині січня 1919 р. встановив зв'язок із наступаючими військами радянської стрілецької дивізії Червоної Армії і разом з ними у січні-лютому 1919 р. брав участь у боях із військами Директорії в районі Домбровиці – Сарни – Костопіль – Решуцьк, тобто в цілому ряді населених пунктів західної частини Волині²⁸. Отже, у грудні 1918 – січні 1919 р. під ударами повсталих робітників і селян Волині, під натиском українських радянських військ, що наступали зі сходу і півночі, майже вся Волинь була очищена від німецько-австрійських окупантів. Там до влади спочатку прийшли більшовики, а потім повернулися петлюрівці.

На Наддніпрянській Україні в цій ситуації Скоропадський 14 листопада 1918 р. призначив новий кабінет Міністрів із російських монархістів, проголосив Акт федерації з метою об'єднання України з майбутньою небільшовицькою Росією і створення єдиного фронту боротьби з радянською владою. Це послужило формальним приводом до повстання проти гетьмана.

Українські національні патріоти від цього були шоковані. Вони не бажали допустити об'єднання України з Росією, і в ніч із 13 на 14 листопада 1918 р. на засіданні УНС для керівництва повстанням проти гетьмана було створено Директорію. Вона і направила на Київ свої загони повстанців на чолі із С.Петлюрою.

21 листопада 1918 р. повстанці оточили Київ, і після переговорів з німцями загони Директорії 14 грудня 1918 р. тріумфально увійшли в Київ. Гетьман відрікся від влади і разом із німцями покинув столицю. Директорія проголосила відновлення УНР. 26 грудня вона своєю

Декларацією відновила усі закони УНР. Наступила нова – третя фаза української державності – період Директорії. Вона стала своєрідним продовженням першого – періоду Української Центральної Ради.

Згодом була відновлена влада УНР і на Волині. На початку 1919 р. розгорілася запекла боротьба між більшовиками з військами С.Петлюри за владу – боротьба одних за владу УНР, а інших – за владу Рад. Але про це потрібна окрема мова.

Такою є історична правда про буремний 1918 р. на Волині. Про це свідчать архівні матеріали, про це свідчать численні дослідження історії нашого краю в минулому і сьогодні.

Основні причини падіння гетьманату є загальновідомі. У нього була вузькою соціальна база, а соціально-економічна політика УД була підпорядкована інтересам панівних верств окупаційної влади. Однією із причин була реставрація старих порядків, відсутність дієздатної української армії та жорстокий окупаційний режим та ін. Все це і породжувало протягом всього 1918 р. всілякий опір народних мас владі Скоропадського і окупантам. На кінець 1918 р. ця боротьба більш-менш увінчалася перемогою Директорії УНР.

Джерела та література

1. Чотири Універсали. – К., 1990. – С.14-16.
2. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У двох томах. Т. 2. – К.: Наукова думка, 1997. – С. 190-191.
3. Там само. – С. 191.
4. Из истории гражданской войны в СССР. Сборник документов и материалов. Т.1. –М., 1960. – С. 599-601.
5. Гражданская война на Украине. Т.1, Кн.1. – К.: Наукова думка. 1967. – С.6-7.
6. Из истории гражданской войны в СССР. – С. 616.
7. Борьба трудящихся Волины за власть Советов. – Житомир. 1957. – С. 116-117, 120, 126. До історії боротьби трудящих за встановлення Радянської влади на Ровенщині в 1917-1920 рр. – Рівне, 1957. – С.26-30.
8. Державний архів Волинської області (далі ДАВО), ф. 49, оп.1, спр.123, арк.60. Радянська Волинь, 1925, 4 січня.
9. ДАВО, ф.3, оп.1, спр.1669, арк. 8, 37.
10. Трудовая Волинь. – 1918, 6 червня.
11. Держархів Ровенської області (далі ДАРО), ф. 4199, спр.9, арк. 24-25
12. Гражданская война на Украине. – С.213.
13. Держархів Житомирської області (далі ДАЖО), ф. 1535, оп.1, спр. 64, арк.40-42, 91-92, 143; спр. 25, арк. 120. Борьба трудящихся Волины за власть Советов. – С. 123.
14. Революційна Тернопільщина (1917-1939 рр.). – Тернопіль, 1959. – С. 28. Борьба трудящихся Волины за власть Советов. – С. 124-134.
15. Борьба трудящихся Волины за власть Советов. – С. 135-137.
16. Центральний держархів громадських об'єднань (далі ЦДАГО), ф.1, оп.13, спр. 27, арк.1, 25, 28; спр. 4, арк. 28.

17. Держархів Хмельницької області (далі ДАХО), ф.Р-294, оп.1, спр.2, арк. 2-3. Рівно – 700 років. 1283-1983. – С. 49. Волинь. 1918, 16 липня.
18. Борьба трудящихся Волины за власть Советов. – С. 136-137. Правда – 1918, 23 липня.
19. Правда. – 1918, 20 вересня.
20. Известия. – 1918, 5 жовтня.
21. Гражданская война на Украине. – С.366, 370.
22. Робітник. – 1929, 5 січня.
23. Центральний державний архів вищих органів... (Далі ЦДАВО), ф.1216, оп.1, спр. 95, арк. 210.
24. Там само, спр. 73, арк.71. Правда. – 1918, 13 листопада.
25. Свободная Волинь. – 1918, 19 грудня.
26. Великий Жовтень і громадянська війна на Україні. – К., 1987. – С. 108-109.
27. ДАРО, ф.32, оп.28, спр. 904, арк. 3-4; ф.р-584, оп.1, спр.1, арк.1-12. Радянська Волинь. – 1927, 5 січня.
28. Російський державний військовий архів (далі РДВО), ф. 1260, оп.2, спр.4, арк.43-44, 46. ДАРО, ф.р-468, оп.1, арк.1-7.

УДК 930.1 (437)

І. О. Десятничук

ІСТОРІОГРАФІЯ „ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ”: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОСМИСЛЕННІ ПРОБЛЕМИ

Тема „Празької весни” завжди була достатньо привабливою для дослідників, що проявилось у наявності значної кількості праць, присвячених цій проблематиці [див.: 17, 18, 34]. Водночас, вражає кількість усталених кліше та стереотипів стосовно подій у Чехословаччині у 1967-1970 рр. та суперечливість і, часто, полярність думок в їх оцінці. Такий стан зумовлює актуальність розглянутої проблеми.

В науковій літературі з теми дослідження можливо виділити ряд окремих груп за хронологічною та змістовною ознаками. По-перше, це чехословацька та радянська „офіційна історіографія” 70-х – 80-х рр. ХХ ст., що у випадках, коли історичний проміжок 1968 року неможливо було обійти, базувалась на „Уроках з кризового розвитку в партії та суспільстві після XIII з'їзду КПЧ” [54, с.9]. Ця „історія”, написана під керівництвом „нормалізаторів” „Празької весни”, повністю спотворювала цю сторінку чехословацької історії і стала збіркою канонізованих партійним керівництвом легенд. Внаслідок „монополії на правду”, що здійснювалась режимом через ЗМІ та історичну літературу, справа не могла дійти до критичного осмислення подій 1968 року і замість розв'язання всієї проблематики питання громадськість отримувала однобокий і окреслений потребами „нормалізаторів” виклад.

Постоловський Руслан Михайлович – заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та Міжнародної слов'янської академії, кандидат історичних наук, ректор РДГУ, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Савчук Петро Оксентійович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ

Сєєрова Ольга Владиславівна – доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ

Слесаренко Андрій В'ячеславович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Шеретюк Валерій Миколайович – кандидат історичних наук, декан історико-соціологічного факультету, доцент кафедри історії України РДГУ

Шмид Олександр Павлович – аспірант кафедри історії України РДГУ

ЗМІСТ

Постоловський Р.М. НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАДИЦІЇ ЧЕСЬКОГО НАРОДУ В ІСТОРИЧНІЙ ПАМ'ЯТІ СУСПІЛЬСТВА	3
Шеретюк В.М. РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ПЕТРА I.....	18
Савчук П.О. ОБЛАШТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ПОЛЬЩІ І ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	28
Гон М.М., Постельжук О.П. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА УНІЯ: МОДЕЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОГО УГОДОВСТВА.....	37
Сєєрова О.В. ДЕКАБРИСТСЬКІ АРТІЛІ У СИБІРУ	42
Мельничук П.У. БУРЕМНИЙ 1918 РІК НА ВОЛИНІ (ДО 90-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (УД) П.СКОРОПАДСЬКОГО).....	48
Десятничук І.О. ІСТОРІОГРАФІЯ „ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ”: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОСМИСЛЕННІ ПРОБЛЕМИ	56
Слесаренко А.В. КЛУБ „ОБРОДА” („ВІДРОДЖЕННЯ”) В СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ У ЧЕСЬКИХ ЗЕМЛЯХ 1989 р.....	64
Кукурудза А.Р. ІНСТИТУЦІЙНІ РИСИ АВТОКЕФАЛЬНИХ ЗМАГАНЬ В УКРАЇНІ 1917-1921 рр.	68
Мартинчук І.І. ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В 1993-1995 рр.	75

Ворон О.П. РОЛЬ І МІСЦЕ ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ЖІНОК У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ МІЖВОЄННОЇ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1918 – 1938 рр.).....	81
Шмид О.П. ЗРОСТАННЯ РОСІЙСЬКОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.....	90
Петлюк І.В. БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА В ДИПЛОМАТИЧНІЙ КАЗУЇСТИЦІ ВЕЛИКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ 1875 - 1878 рр.....	97
Іванченко О.В. СПІВПРАЦЯ ВИШЕГРАДСЬКИХ ДЕРЖАВ У ГРУПІ В ПЕРІОД З 1991 ПО 1995 РІК.....	107
Долганов П.С. ЕКОНОМІЧНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ: ГЕНЕЗИС ТА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ПРОСТІР ФУНКЦІОНУВАННЯ (ХVІІІ – ПЕРША ТРЕТИНА ХХ).....	113
Дубравська А.М. СЕЛО МАЛІ ДОРОГОСТАЇ МЛИНІВСЬКОГО РАЙОНУ В ХVІ – ХІХ СТОЛІТТІ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ВІКИ	121
Бондар А. „ГОЛОДОМОР НА ПОДІЛЛІ 1932-1933 Р.Р.”.....	128
Мишков В. ЗАХІДНИЙ ВПЛИВ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЦЕРКОВНОГО РОЗКОЛУ В МОСКОВСЬКОМУ ЦАРСТВІ В ХVІІ СТОЛІТТІ ...	137
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	144
ЗМІСТ	146

Наукове видання

Збірник матеріалів
Другої науково-практичної міжвузівської конференції
„Слов’янські народи в історичному процесі:
генезис проблеми”

Випуск 2

Укладачі : Шеретюк В.М., Савчук П.О.

Відповідальний за випуск – Шеретюк В.М.
Відповідальний редактор – Кревська Г.А.
Комп’ютерна верстка – Писарець С.М., Самсонюк В.Б.
Комп’ютерний макет – Третьяк О.Ю.

Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми:
Збірник матеріалів II науково-практичної міжвузівської конференції.
Вип.2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 146 с.

Підписано до друку 10.09.2008 р. Формат 60х84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 13,9. Зам.№ 60 /1.
Наклад 300 прим.

Адреса редакції: кафедра всесвітньої історії,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету